

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

A Népnevelők Budapesti Egyesületének tulajdona s
A HAZAI TANÍTÓK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE

XXVII. évfolyam.

FELELŐS SZERKESZTŐ
KONCSEK LAJOS.

KIADÓ:
HEISLER J.

Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz
(lakik: **Budapest, II. ker. Csalogány-utcza 34. szám**);
előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz **HEISLER J.**, kö- és
könyvnyomdatulajdonoshoz, (Budapest, várkert-rakpart 1. sz. alá) küldendők.

BUDAPEST, 1892.

HEISLER J., kö- és könyvnyomdatulajdonos kiadása.

KÁROLYI GYÖRGY
papirkereskedése
BUDAPEST,

V., Dorottya-utca 10.

Ajánlja nagy raktárát író- levél- és rajz-
papirokbán, iskola szerekben, elismert jó
minőségű irkák, szépírási füzetek, rajz-
könyvek, rajzfüzetekben.

Ujabb kiadások:

A **Magyar korona országai hegy- és
vizrajzi térképe** . . . . . 25 kr.

A **Rondirás módszeres iskolája**
Kolocskovszky Szilárdtól . . . 30 «

Térképhályzatok, térkép rajzoláshoz
100 lap 2.50, 1 lap 3 kr.

Nagybani megrendelésnél előnyös árak.

KÁROLYI GYÖRGY
papirkereskedése
BUDAPEST,

V., Dorottya-utcza 10.

Ajánlja nagy raktárát író- levél- és rajz-
papirokbán, iskola szerekben, elismert jó
minőségű irkák, szépírási füzetek, rajz-
könyvek, rajzfüzetekben.

Ujabb kiadások:

A **Magyar korona országai hegy- és
vizrajzi térképe** . . . . . 25 kr.

A **Rondirás módszeres iskolája**
Kolocskovszky Szilárdtól . . . . . 30 «

Térképhályzatok, térkép rajzoláshoz
100 lap 2.50, 1 lap 3 kr.

Nagybani megrendelésnél előnyös árak.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő: **KONCSEK LAJOS.**

Laptulajdonos: A „Népnevelők Budapesti Egyesülete“.	Kiadó: HEISLER J. II. ker. várkert-rakpart 1. sz.
Megjelenik e lap minden szombaton. Előfizetési ára: Egész évre . . . . . 4 frt. Fél évre . . . . . 2 „ Negyed évre . . . . . 1 „ Pályázatok és egyéb hirdetések petit soronkint 10 krral számíttatnak. — Kéziratok nem küldetnek vissza. —	A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz: Budapest II. Csalogány-utca 31. sz., előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz: Heisler J., kő- és könyvnyomdatulajdonoshoz (II. ker., várkert-rakpart 1. sz. alá) küldendő.

TARTALOM: A gyermekmenhelyekről. Békényi Dániel. — A községi iskola látogatás. H a c k I József. — Tárca. Hódi Muki vakációja. Szabó Lajos. — Egyesületi élet. Az Orsz. Biz. köréből. Bóna G. é. r. János. — Külföldi tanügy. — Iskolai értesítők. — Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

A gyermek-menhelyekről.

Miként a csöndesen nyugvó viz sima tükreére dobott kő hullámokat ver föl annak felszínén s a partokhoz csapkodó gyűrűkben enyészik el: akként támasztott a társadalom lomha közönyében hullámokat a 91-iki XV. törvényezékek, mely a kisedővás ügyét karolja föl.

Első volt, mi az óvás terén figyelmet keltő sikerrel hatott, az egyesek buzgalma, majd a rendek táblája, mit a társadalom s legujabban az országgyűlés, a szentesített törvény alapján a korona intézkedései követtek. Mind, a mi a kisedővás terén társadalmi és köztörvényhozási uton történt, a jelen századba esik. Gróf Brunswik Teréz budai „Angyal-kert“-je, gróf Festetich Leó tolnai óvóintézete voltak az első óvodák, mikre közművelődési lapjainkon hivatkozás történik is. A budai és tolnai intézetek magukra vonták a közfigyelmet s a nemzeti iránynak lelkes hívei, a hazai érdekeknek buzgó munkásai: Fáy András, Szentkirályi Móricz, a még fiatal Deák és Kosuth odaállottak a mozgalom mellé s nem szűnt meg egyik sem küzdeni az óvásügy érdekei mellett. A táblabírák, a régi idők alkotmányos szervezetének ezen kidőlt egyénei, örültek a megpendített eszmének, a tekintetes karoknál és rendeknél a vármegyéken igyekeztek annak híveket toborozni. Hanem a csakhamar bekövetkezett szabadságharc hosszasan tartó zsbabadásba ejtette az ügyet. A politika mezején újabb irányelvek kerültek felszínre, mik lefoglalták jeleseink munkarejét. Nem volt kedve senkinek a nemzeti ügyet olyan közelről érintő kérdések megoldásával foglalkozni, mint a minő a kisedővás vala.

A monarchia nyugotán veszélyesnek mutatkozó rázkódások (59.66.) öntöttek villámáramot a nemzettest alélt tagjaiba. Az alkotmányt, a békes fejlődést nyüzgő bilincsnak szakadozni kezdtek láncz-szemei s a politikai életre új hajnal támadt. Első látszatra alig tudná elgondolni az

ember, hogy a szabadon fejlődő politikai működés milyen nagy befolyással van a társadalom, a polgári és egyházközségek intézményeinek virágztatására avagy hanyatlására, azok mindenikének cselekvésére, irányára. A politika derűje jótékonyan hat a társadalom ezernemű és ágú cselekvésére. A cselekvés szálai úgy egymásba vannak itt szövődve, hogy nem láthatja meg az ember a fonalszálát, mely a két hatalmas elem működése között a határt megvonja.

A közelebb lezajlott századnegyedes jubileumi napok élénk emlékezetébe hoztak az embernek mindent az interregnum közel két századtizedig tartott szakából. Ezen időközre esik a kisededóvásnál addig történt emelkedésnek gyors hanyatlása, szembeötlő módon való vesztége. A hetvenes évek elejére esik azon időpont, a mikor honleányaink (Sennyei Pálné, Tisza Kálmánné) legjobbjai vették kezökbe az elejtett ügyet. Valóban ők szerencsésebbek is voltak mint elődeik. Nem fáradtak el, kedvezett nekik minden; helyzet, állapot, körülmény hódolni látszottak, míg a szentesített törvény leemelte vállaikról a teher nagyobb részét.

Most már a kisededóvás szembetűnő javulását a XV-ik törvénycikk végrehajtásától várhatjuk. A közoktatási politikának értékes alkotása e törvény, mely nevelési, népesedési és közegészségi, közvagyonosodási és nyelvi érdeket van hivatva szolgálni. Mert a) azon körülmény, hogy a közel jövőben a gyermekek óvodából, menhelyből fognak lépni az iskolába: jó hatással lesz az iskolai nevelés-oktatás sikereire. Elvitázhatatlan tény, hogy különösen faluhelyeken családi nevelésről szólni sem lehet. A gyermek vadvirág módjára nő fel. A tenyésztés munkája megfelelő rendeltetésének, de nem tart vele versenyt a lélek fejlődése. De ezt is csak általánosságban mondhatjuk; mert

b) hogy pusztulunk, veszünk, hogy a halálozás százaléka a kisededeknél olyan nagy, főokát a magára hagyott gyermekek időöltésében találjuk. A falvakon lakó szüle reggeltől napestig mezei munkájánál van elfoglalva s olykor-olykor az idősök ügyeletére bizza kicsinyeit. Ezek nem tudnak magukra vigyázni. Mérgező növényről megbetegszik, vagy egyéb játék válik veszélyessé a kicsiny életére. A késő estén hazatért szüle bajra érkezik meg. Segély után futkos, de kuruzsló banyákon kívül más nincs közelben. Orvos és gyógyszerészár a negyedik, ötödik falun túl található. Az anya jajveszékkel. A kis ártatlan görcsös vonaglása még tart, szenved, óriási kintől nyög szegényke . . . míg végre az ég angyala megszánja a kis ártatlant, fehér szemfedőt borít reá, magával viszi oda, honnan nincs visszatérés.

Kit okoljon ilyen eseteknél a szüle? Önmagát. Hogy ezek a szomorító tények olyan gyakorta elő ne forduljanak, arról kíván gondoskodni az idézett törvény, mely a falvakra, a munkaidő tartamára, menhelyek felállítását rendeli el. Itt a gyermekek vidáman, dal, játék, szemlélet mellett s kellő ügyelet alatt töltik el a nappal óráit. A szüle pedig gond nélkül mehet munkájára, nem aggaszthatja lelkét semmi, nem kell aggódnia érte és miatta. Nem fog repesni előtte a rémes gondolat: Istenem, vajjon mint találom odahaza őket? nem tettek-e valami kárt? gyufával vagy más könnyen veszélyt okozó tárggyal nem ütöttek-e valami borzasztó játékot? — minek már olyan sokszor esett áldozatú!

falu, község, városrés. — Ime, ugyanazon pontban népesedési, közvagyonosodási érdek nemcsak közletről érintve, hanem elöterbe is jutva.

c) A nyelvi érdekek is kívánatossá teszik, hogy a kisdédóvásról szóló törvény intenciójának megfelelő intézkedések tétessenek falvak szerte. E helyeken nagyobb szükség van menhelyekre, mint iskolákra. A czél nyilvánvaló, sokkal magasztosabb, egy nemzet beléletének, szervi fejlődésének sokkal értékesebb oldalát érinti, semhogy annak kicsinyes helyzetből lehetne életrevalóságát vagy czéltalanságát vitatni. A feladat annyira nemes jellegű, hogy annak megfejteséhez a nemzetiségi önérdkeknek rendet, békét, egyetértést felforgató eszközeivel nem volt tanácsos nyulni soha. A kormányzás nyelvét minden polgárnak birni érdekében áll. Ki a nemzet nyelvét érti, beszéli, könnyebbithet sorsán. Ott a vasut, ott sok egyéb ujkori állás, hova a katonaviselt ember egy kis irás, olvasás tudásával, magyar nyelv ismeretével, becsületes arravalóságával bármikor bejuthat. Éppen nemzetiségektől tarkált vidéken válik be az óvoda és gyermek-menhely intézmény, az iskolán kívül, közszükségletet pótló intézménynek.

Minden szüle, kinek szíven fekszik gyermeke jövője, örömmel vesz tudomást a kormányi, köztörvényhatósági, községi intézkedésekről s a törvénynek végrehajtására irányuló mozgalomban nem fog akadályokat támasztani egy oldalról sem, sőt a maga részéről is el fog követni minden lehetőt arra nézve, hogy az egyes községekben szervezendő óvoda, vagy menedékhelyek létesítése elé akadályozó, bénító körülmények ne tornyosuljanak.

Az itt csak igen röviden és általánosan vázolt dolgok becsebbek bárki előtt, mintsem azoknak csak egyikét is kicsinyes jelek miatt hátterbe jutni engedné.

A nép fölvilágosítására a tanítók, lelkészek, jegyzők egyesült erővel igen sokat tehetnének e dologban. Az új intézmény, csak azért, mert új, igen sok helyen ellenségekre talál; de az is közismeretű tény, hogy az okos szóra Saul-okból hithirdető Pál-ok támadnak.

Bökényi Dániel.

A községi iskolalátogatás.*)

Gyakran merülnek fel panaszok, hogy a községi iskolákat nagyon hanyagul látogatják; és egymást váltják a különböző tervezgetések, indítványozások ez égető baj orvoslására. Legyen szabad tehát nekem is a nyilvánosság elé lépnem néhány megokolt javaslattal e kérdés tisztázása körül.

Ezen, az új iskola életére kiválóan nagy horderővel bíró kérdést szerintem az erre hivatott faktorok együttes közrehatásával kellene

*) Előadta szerző a »Kismarton-vidéki tanítóegylet« f. évi július hó 14-én tartott közgyűlésén, mely az itt kifejtett elveket magáévá tette és elhatározta, hogy ezen, népoktatásunkat kiválóan érdeklő, kérdésben — szerző álláspontjára helyezkedve s ennek értelmében — petíciót terjeszt a megyei közigazgatási bizottsághoz. Kívánatos, hogy ezt a közérdekű felszólalást a többi hazai tanítóegyesületek is támogassák s annak érvényt szerezni igyekezzenek. S z e r k.

megoldani, hogy végre valahára az immár 24 év óta fennálló népiskolai törvény ezen legfontosabb intézkedésének is érvény szereztessék. — Megbeszélés tárgyává kell tennünk ezt a fontos ügyet különösen nekünk szaktérifiaknak, nehogy az iskola ellenségei passiv magunktartásából jogot nyerjenek oly értelmű vádaskodásokra, hogy a tanítók folyton csak anyagi helyzetük javításán rimázkodnak, míg hivatásuk betöltésével semmit sem törődnek és hogy legkevesébbé sem állanak arányban az iskolai czélokra szánt eszközök az iskola falain belül elért eredményvel.

Megkísérlni sem akarom annak leírását, hogy milyen érzelmek foglalják el a lelkiismeretes falusi tanítót, a midőn a nyári hónapokban türes padoknak beszél, de szembe akarok nézni ama gyakori téves ítéletekkel, amelyekkel a hiányos eredményekért könnyelműen pálcázat szoktak törni egyik-másik tanító működése felett és rá akarok főbb vonásokban mutatni a baj kútforrására, meg akarok néhány szóval felelni a kérdésre: miért nem vagyunk képesek a kívánalmaknak mindenben megfelelni?

Rendetlen, hanyag iskolába-járás mellett nem lehet jó eredményt felmutatni, az kétségtelen. Én bátran meg merném kérdezni minden tanítótársamtól, hogy nem kell-e megküzdnie a hanyag iskolalátogatások bajaival? Nincsen-e az ő községében is akárhány olyan család, a mely gyermekeit az iskolától teljesen elvonja és azok szellemi fejlesztésére ép oly kevés gondot fordít, mint akár az állatéra? Bátran meg merném kérdezni tőlük, mondják meg tapasztalatból, mi lesz az ilyen emberálatból? S tudom, mit felelnének. A jobb módban élő földműves még türethetően gondoskodik gyermekének szellemi képzéséről, de a szegény munkásnép, mihelyt beáll a tavasz és a nap melegebben árasztja szét sugarait, kifogja a gyermekeket az iskolából. A jóakaró intések ép oly eredménytelenül hangzanak el, mint a szigorú fenyegetések s a szülők figyelembe sem véve a kötelességű tanítónak hívó szavát, a mindennapi materiális életszükséglet beszerzésére, néhány fillér előteremtésére használják fel a fogékony lélek rovására fejlődő gyermeket. A gyermekek részint nyájörzésre, részben kisebb testvéreik feletti felügyeletre, részben mezei munkára használtatnak, sőt vannak 10—11 éves gyermekek — hisz mindannyian tudjuk — a kiket szolgálatba küldenek a szülők pásztor, gyermekdajka vagy napszámosi minőségben. Hogy ilyen gyermekek testi élete is a szerfelett kihasznált fizikai erő reakciója miatt visszafejlődik, tapasztalatból tudjuk és habár ennek bővebb bizonyítása teljesen felesleges, mindazonáltal idevág egy kis szomorú statisztikai adathalmaz a legutóbbi időkben tartott katonai ujonczállításokról, a melyeken 1000 ifju közül alig 200—300 vált be katonának.

Minden törvényt be kell tartani pontosan, mert ennek respektálása nélkül semmiféle jogot nem szerezhet magának senki, — csak az iskolatörvény, az emberi társadalom ezen legboldogítóbb törvénye az, a melynek rendelkezéseit büntetlenül lehet megszegni, és a melynek jótéteményeivel a legháladatlanabban szabad visszaélni bárkinek. Nem akarok azonban jeremiáákat zengeni s e kérdés sötét oldalánál tétlenül elérzékenyedni, hanem praktikus irányt akarok jelezni mindjárt e pont körül, kimondván javaslataim elsejét. Mindenekelőtt ugyanis a községi iskolalátogatás szabályozásánál reorganizáció tárgyává teendő a népiskolai törvény 4. §-a, a mely nagyon hiányos lévén, hézagpotló intézkedéssel

egésztendő ki. Ezen §. ugyanis pénzbüntetéssel sújtja azon szülőket, kik gyermeküket nem küldik el az iskolába. Mit használ azonban ez az esetleges büntetés, ha a pénz behajthatatlanság esetére, más büntetési nemmel nem pótolható? És hozzáfűzők e kérdéshez egy másikat: hová lesz a törvénytisztelet, a társadalmi rend és jólétnek ezen élető levegője ily primitív gondolkozású embernél, ha tapasztalja, hogy a törvény rendelkezését minden következmény nélkül megszegheti? Mit használ az olyan törvény, melynek betűje írott malaszt, minden észszerű szankció nélkül? S lehet-e ilyen törvényes intézkedések mellett a tanítótól nagy eredményeket várni?

Épen ezért tehát:

1. „A népiskolai törvény 4. §-ába okvetlenül fel volna veendő, hogy a pénzbüntetés behajthatatlanság esetére szabadságbüntetéssé változtandó át.“

Tanítóink a megyei közigazgatási bizottság egy határozata következtében kötelesek az illetékes községi előljárósághoz minden 14 napban kimutatást terjeszteni a hanyag iskolalátogató gyermekekről. Nem neveléséges-e azonban, hogy ezen kimutatásokkal csak szaporítjuk a községi előljáró asztalán az örök időkre elintézetlen „ad actá“-kat, a mennyiben a községi előljáróság, daczára bármilyen kimutatás-halmaznak, az iskolalátogatás fontos ügyében a szó teljes értelmében épen semmit sem tesz és ezen semmittevésért senki által felelősségre nem vonatik.

És hogyha 100 esetben egyszer megtörténik, hogy utóleri az igazságszolgáltatás keze a lelkiismeretlen apát, ha gyermeke egy hónapban 20 órát mulasztott, csak ép úgy 50 kros pénzbüntetéssel sújtatik, mint az a másik, kinek gyermeke sokkal kevesebb mulasztást tett, vagy mint az a harmadik, a ki a gyermekét teljesen elvonja az iskolajárástól. Ez pedig a mily igazágtalan, ép oly észszerűtlen. Tudjuk, hogy vannak oly nyomorban sanyilódó emberek, a kik életük fenntartása céljából reá szorulnak fejletlen gyermekük munkájára is, de tudjuk, hogy az esetek legtöbbször könnyelműség, a gyermek szellemi fejlettsége iránti közöny, hanyagság az oka az iskolakerüléseknek. Sokan persze azt hiszik, néhány napi mulasztás nem számít sokat egy hónapban. S úgy látszik ezen okoskodásukban a törvény támogatja őket, a mely szerint — a mint épen érintém — csakugyan mindegy 1 vagy 20 vagy minden óramulasztás. És épen azért kimondandó volna: hogy

2. „a kirótt pénz vagy szabadságbüntetés nagysága a mulasztott félnapok számától függjön.“

Menjünk tovább és vizsgáljuk meg a fejletlen gyermekanyag kihasználását. Tapasztalhatjuk mindenfelé, hogy vannak emberek, kik önző haszonlesésükben és fukarságukban addig mennek, hogy 10—11—12 éves gyenge gyermekeket vesznek fel házi vagy mezei szolgálatra — természetesen csekély bérért. Természetes az is, hogy a választásra kerül a sor az iskola és a szolgálat között; a haszonleső, vagy szegény, de mind a két esetben műveletlen szülő inkább választja gyermeke számára az utóbbit — s az iskola háta mögött idegen szolgálatba szerződötti azt. S nem elég, hogy a lelketlen munkaadó a túlhajtott munkával teljesen megrontja a fejlődő test életerőit egy e drága kincsekkel arányban épen nem álló csekély bér fejében, hanem még minden eszközt megragad arra, hogy a gyermekeknek minden idejét az iskolalátogatástól való elvonás

által, a maga hasznára aknázza ki és így a szegény gyermeket testben lélekben időnek előtte megrontsa. A 11. és 12. életkorban bir legtöbb fogékonysággal a gyermek-lélek, melyet épen ebben a korban kellene leginkább művelni és a felébresztett szellemi tehetségeket értékesíteni.

Sajnos azonban, nagyon ritka esetben várják meg a szülők a gyermek azon korát, a melyben az iskolai kötelekből kiléphet, hanem ha előbb nem, úgy bizonyosan azon a napon, a melyen a gyermek 12. életévét betöltötte, elvonják az iskolalátogatástól, úgy, hogy semmiféle hatalom sem képes többé az iskolapadba visszahozni. Ezen kiáltó anomália megszüntetése végett ki volna mondandó:

3. „Tanköteles gyermekek csak elbocsátó bizonyítvány mellett léphetnek ki az iskola kötelekből. Azon munkaadók, kik tanköteles gyermekeket elbocsátó bizonyítvány nélkül fogadnak fel házi, mezei szolgálatba vagy mesterségre, szigorúan büntetnek.“

Hogy állunk az iskolamulasztásokról felvett kimutatásokkal?

A napjainkban e körül követett eljárás nemcsak eredménytelen, mert a községi előljáróság egyszerűen közönyösen veszi az iskolaügyet, hanem egyenesen olyan, a mely e fontos ügyre nézve rossz eredményel jár, mert nagyon is meg van kötve az igazságszolgáltatás keze falun, hol a pénzbüntetéssel sujtandó fél esetleg a bíró rokona, barátja vagy érdektársa.

Ha kérдем, hogy ki van hivatva leginkább az iskola fölött őrködni, a felelet így hangzik: a független kir. tanfelügyelőség. S ha kérдем továbbá, mikor értesül a kir. tanfelügyelő a községi iskolák ezen nagy bajáról, az iskolamulasztásokról, feleletül azt kapom: az iskolaév végen, a statisztikai tabellák kitöltésénél. Tehát a leghivatottabb közeg, mely tekintélyes állásánál, szakképzettségénél és hatalmánál fogva leginkább volna illetékes e bajok orvoslására, a kir. tanfelügyelőség is csak akkor nyer értesülést az iskolamulasztásokról, mikor az iskolaév már lezajlott. S mindezek után már most bizvást kérdezhetem: nem anomália-e ez? S épen ezért, ezen anomália megszüntetése végett az illetékes körök által kimondandó volna:

4. „Az iskolamulasztásokról való kimutatás a községi előljáróság útján egyenesen a kir. tanfelügyelőséghez terjesztendő fel, a ki az arra illetékes közigazgatási hatóságnál haladéktalanul szorgalmazni tartozik a büntetésnek nem hónapok és évek mulva foganatosítandó, hanem gyors és igazságos végrehajtását.“

Ha falusi néptünk látja, hogy az iskolalátogatás ügyére felülről is gondos szemmel tekintenek le, úgy nincs kétségem az iránt, hogy egész nemzetünk életére, imádott hazánk felvirágoztatására oly kiválóan fontos népoktatásban is igen szerencsés változás fog beállani.

Ez az én véleményem a községi iskolalátogatásokról, a mely ha helyesnek találják, e baj orvoslására az itt kifejtettek értelmében a sopronmegyei közigazgatási bizottság útján a nagyméltóságu m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz egy kérő felterjesztés volna intézendő.

Ha a községi iskolalátogatás ügye rendezve lesz, — ez által az egész népoktatás fel fog lendülni — és ha megtörténik, hogy ezen ügy rendezésével sem fog egyik-másik iskola kibékítő eredményt felmutatni, akkor — de csakis akkor — lehet némileg is alapos ok arra, hogy

egyik, vagy másik tanító felelősségre vonassék azért, mert nem tett annyit, a mennyit kellett, vagy a mennyit tehetett volna.

Hackl József.

TÁRCZA.

Hódi Muki vakációja.

— Való történet. —

Hogy Hódi Muki a külső-remete utczai elemi népiskolának volt a tanítója, az nem épen az ő hibája. Mert mint a dombháti mesternek fia igen szép képzettséggel és egy kifogástalan „Ferencz József“ gérokkal jött a fővárosba. A szép képzettség a külső-remete utczai tanítóságot szerezte meg neki, a gérokk pedig asszonyt hozott a házhoz. Kajlálábu CzeFRE Pál uram, a dombháti szabó, jósolt is neki ilyenformát, csak-hogy Dombháti ellenségei tőkét és egy rozsz viczczet csináltak maguknak belőle, mondván: hogy Dombháton csak egy okos ember volt, azt is elcsalta Pest tanítónak.

Ki csodálhatja ezek után, hogy Nellinek, Klimcsák kádármester leányának a szeme megakadt Muki gérokkjának a simaságán. Klimcsák mester uram amint a valót megtudta, sehogy sem örült neki. A baj sohasem jár egyedül — jegyezte meg melankolikusan, — nem elég, hogy a filoxera tönkre tette a szőlőket s maholnap a kádárok koldulni járhatnak, még ez a Nelli is! . . . Csak mikor Muki barátunk egy dörgelemes vezérczikket irt a „Népszava“ czimű munkáslapba „A kádárság állapotáról Magyarországon“, puhult meg az öreg Klimcsák valamiképen. Mert még a lakodalmon mondott toasztjában is, melyben új vejét éltette, többet beszélt a gazdag dísznökereskedőkről (mint a kikhez szivesebben adta volna a leányát), mint a tanítókról. De végre mégis kibékült.

Az évek megrögzött egyformasággal subantak volna talán el Hódi barátunk fölött, és semmi följegyezni méltót nem találtak volna munkás életében, ha Hódi komája Révai Miska (ki szintén fővárosi kollegánk) alaposan meg nem rontja a gyomrát a „három fekete retekhez“ czimzett korcsmában egy zsiros borjupörkölttel. A rontott gyomor az embert spektikussá, ingerültté és idegessé teszi, mi mások szemében urias rezignáció számba is jöhet és ez bizonyos előkelőséget kölcsönöz a páciensnek. Ezt Muki barátunk is csakhamar észrevette, mert Révai komája egy párizsi habitué-höz illő előkelőséggel veté oda Hódinak, hogy neki gyomorbaja van s hogy a vakációt Koritnyiczán fogja tölteni.

Sietett is előállni vele a feleségének.

— Milyen jó dolga van ennek a Miskának; mondá szomorúan, Koritnyiczára megy vakációzni! Nem is tudom, hogy némely embernek mily nagy a szerencséje, még Koritnyiczára is telik. Bezzeg nem mehetünk mi; pedig nekünk is elkelve egy kis üdülés valamely fürdőben.

A feleség csak csitította. Majd mehetnek talán idővel ők is, ha Hódi valamely jövedelmezőbb iskolához kerül, vagy ha ipariskolát kap. Hát még ha a filoxera az országból kitakarodna! Akkor tán még Tátra-

füredre is el lehetne menni. Aztán meg Révainak gyomor baja van, neki menni kell. Ő se menne, ha nem volna muszáj.

A jobb jövő reményében megnyugodott valamiképen Hódi barátunk is. Lecsendesedett és lemondott a fürdőzésről. Mert hát az nagyon sok pénzbe kerül, a mi persze egy másodfokú tanítónak nem igen van.

Csak hogy nagyon bajcs ám az elégedetlenség csecsemőjét hosszabb időre elaltatni. Olyan az, mint a rossz pólyás baba. Hangosan jelzi már születését, hogy ő a világon van és helyet követel magának az ember szívében. Hiába altatod, csitítod, becézed, minden legkisebb neszre föl-ébred, hogy megzavarja lelked nyugalalmát.

Hódi barátunknál is addig tartott a nyugalom, míg Lemenics barátjától (kivel egy iskolánál működött) levelet nem kapott Lucsivnáról. Leírta Lemenics, hogy milyen pompás hely az a Lucsivna! Csupa fenyes, csupa ozon! Hát még a pompás hidegfürdő, a fesztelen előkelő társaság! Milyen jól lehet ott mulatni! És milyen olcsó! Öt forintból egy személy naponkint pompásan megél. Invitálta is erősen Hódi barátját, hogy jöjjön föl kedves feleségével és ne izzadjon otthon abban az aszfaltkemenetében.

De ezt a levelet már nem mutatta meg a feleségének. Hanem elment a kávéházba, hogy megigya pikolóját és eljátsza megszokott karambolját. De partnere ekkor már másvalakivel játszott. Muki tehát az ujságot olvasásnak adta magát. Kedvetlenül lapozta az ujságot, mely a „saison morte“-ban úgy sem nyújt valami sokat. De megakadt a szeme a fürdőhirdetéseken. Borszék, Szepezd, Igló-füred, Herkules-fürdő, Kabolya-Polyána, Rohics, Trouville, Ostende, Jersey, Wyk és a jó Isten tudja: hova nem csalogatják ezekben az emberiséget. El is gondolkodott Muki barátunk nagyon. Milyen jó volna ezen fürdők egyikében eltölteni a vakációt, ha az embernek pénze volna.

— Borszék, Szepezd, Igló-füred, Herkules-fürdő, Kabolya-Polyána, Rohics, Trouville, Ostende, Jersey, Wyk! — sóhajtott Hódi és fogta a kalapját, hogy kimenjen a petrezselyem-utczába a Mayer grájzleroshoz, kinek a fiát tanította naponkint délután 4 és 5 óra között.

Gondolataiban annyira el volt mélyedve, hogy elment Mayer boltja előtt és csak akkor vette magát észre, mikor Mayer uram utána kiabált, hogy tán eltévesztette a numerát.

Kedvetlenül tanított és alig várta, hogy vége legyen az órának. Az utcára sietett. Mégis csak jobban érezte magát a szabad levegőn. Egy szép üde levegőjű fürdőben képzelte magát feleségével és kis fiával, hol jó barátok és ismerősök között oly idillszerűen pörögnek le a vakáció napjai. Kirándulások, fürdés, séta, játék, vig gondatlan csevegés és olvasással telik az idő. Hol a lélekbe nyugalom, a testbe erő száll...

Csak mikor a lámpákat kezdték gyújtogatni, vette magát észre, hogy este van s hogy haza is kellene menni.

Komorán tért haza s nem is vette észre, hogy a felesége milyen elégedett mosolyal fogadja. A vacsorából alig evett valamit, folyvást a tányérjára bámult. Este egy idylli fürdőhelyen járt, hol a zaklatott lélekbe nyugalom, a fáradt testbe új erő gyűl...

Nógatta is a felesége, hogy mért nem eszik többet. Hisz minden tál az ő kedvencz étele. Zöldbab-főzelék délről, friss csirkepörkölt, palacsinta, meg dinnye is. Muki alig látszott az egészszet észrevenni. Csak

mikor a felesége elmondta, hogy ez a lukullusi vacsora azért van, mert a kis Zolti holnap lesz egy esztendő, került valami kis mosoly ajkára.

A kemenze-forróságú éjt nagyon nyugtalanul aludta át. Álmában folyvást utazott. Nagy bőrdők, tasakok, iskátulyák között majd hajón, majd vasuton álmolta magát. Vagy a vonat ment el előle, magával vivén feleségét és gyermekét és neki utána kellett szaladnia, — vagy pedig a felesége maradt le fiával együtt a száguldó vonatról. Ilyenkor Muki rendesen kiugrott az ablakon felesége és kis fia után. De egyszer aztán akkorát talált ugrani, hogy csakugyan leesett az ágyról. A nagy esésre maga is fölébredt.

Jó volna talán, ha hideg vízben egy kicsit megmosakodnál: oly nyugtalanul alszol — szólt neje — folyvást Borszékét, Kabolya-Polyánát, Trouville-t, Oszvendét, Wyk-et kiabálsz, rugdalódsz és hadonázva.

Muki szót fogadott és megmosdott. Ekkor meg nem tudott reggelig elaludni. Alig várta a hajnalt, hogy fölkelhessen.

Mikor másnap meg Földessy kollegája irt neki a szép Balaton mellől, hogy milyen nagyszerűen telnek ott a napok, Muki barátunk nem is játszott már karambolt a kávéházban — bár játszótársa eleget biztatta — hanem egy „vasuti kalauzt“ adatott magának, hogy a vonatok indulási idejét tanulmányozza.

Ezen időtől fogva még kevesebbet evett és még rosszabbul aludt. És én nem is tudom, hogy mi történt volna, ha véletlenül az öreg Hódi rekrám föl nem rándul Dombhátról a fiát meglátogatni. Az öreg mindjárt látta, hogy hol van a baj.

— Holnapután pakoltok és jöttök velem és ezzel punktum! — szólt az öreg rektor. Elviszlek benneteket Domhátra, mert már látom, hogy itt megsültök!

Úgy is lett.

És mikor Muki meglátta szülőfaluja tornyát, a berket, a mezőt, a locsogó patakat és a gyermekkori évek megújultak lelkében, elfelejtett minden nagyszerű fürdőt s lelke megnyugodott, hogy az most nem lehet másként.

Szabó Lajos.

Egyesületi élet.

Az Országos Bizottság köréből.

Az igazgatótanács f. hó 2-án Somlyay József elnöklete alatt ülést tartott. Jelen voltak: Dr. Bokor József, György Aladár, Nagy László, Péterfy Sándor, Schön József és Szóke István igazgatótanácsosok, Koncsek Lajos, titkár és Böngérffy János, jegyző. Vendégek: Luttenberger Ágost és Szabó László.

Az elnök megnyitó szavai után a brassómezei tanítótestület két átíratra került fölolvadásra. Az egyikben az érdeemes testület örömének ad kifejezést a felett, hogy Lakits az elnöki széket újból elfoglalta. A másikban arról érte í, hogy központi irodánk kiadásaihoz évi három forintnyi összeggel járul. Az előbbi átíratot örvendetesen, az utóbbit pedig köszönettel vette tudomásul az igazgatótanács. A gümörmezei tanítóegyesület tíz forintot szavazott meg irodai költségekre. Szintén kö-

szönettel szolgál tudomásúl. De hol vannak a többi egyesületek és testületek? Régi dolog, hogy a háborúhoz három tényező szükséges: pénz, pénz és végül is pénz. A mi szellemi harcunkhoz is ezek a tényezők nélkülözhetetlenek.

Ezután az albizottságok jelentései következtek. György A. bejelentette, hogy a kereskedelmi miniszter őt, mint a népnevelésügyi osztály elnökét a vasárnapi bizottság tagjai sorába kinevezte, a mit az ülés örvendetes tudomásúl vett. Péterfy S. tudatta, hogy a koronázási jubileum alkalmából Ő Felségéhez intézett föliratunk a kultuszminiszterium útján fölterjesztetett. A „koronázás örömnépe“ cz. füzetet pedig 25000 példányban nyomatta ki, melyből eddig 23000 darab kelt el. Deficit nem lesz, de anyagi haszon sem, mert a füzet árát nagyon csekélyre szabták. Az erkölcsi eredménnyel azonban meg lehetünk elégedve. Bpest érdemes tanácsa háromezer példányt rendelt meg a szegényebb sorsú tanulók részére. Az igazgatótanács úgy Bpest fő- és székváros tanácsának, valamint Péterfy Sándornak meleg köszönetet mondott. Szabó Laszló előadta, hogy a tanítók szolgálati szabályzata tárgyában eddig 29 tanítóegylet küldte meg válaszáat, 24 a bizottság tervezetét fogadta el, 5 pedig a Glatz-Kissféle javaslatot. Minthogy az egyesületek válaszaik lassanként érkeztek be, a bizottság nem készülhetett el a munkálattal. Mindazáltal öt fejezet elkészült. Az igazgatótanács tudomásúl vette a jelentést és elhatározta, hogy az elkészült fejezetek a „Népnevelők Lapja“-ban közzepteendők.

Most az ülés legjelentősebb tárgyára tért az igazgatótanács. Somlyay, elnök, jelenti, hogy a lapokban fölhiyta az egyesületeket a nagygyűlésen való részvételükre. Daczára annak, hogy a jelentkezés határideje már közeledik, máig Bpestről mindössze csak heten, a vidékről pedig csak tizen jelentkeztek. Kérdi, hogy ilyen körülmények között is Szegeden tartsuk-e meg a nagygyűlést? Erre megindult a vita, melyet Péterfy S. kezdett meg. Véleménye szerint az ideai nagygyűlést Bpesten kellene megtartani, mivel 1. a gyűlésnek nincsenek kiváló fontosságú tárgyai; 2. a tanítók a fővárosba se szoktak valami nagy számmal mennek; 3. némely helyről csak kétszeres zónával utazhatnának Szegedre; 4. a csongrádiak az Eötvös-alapot nem hitták meg Szegedre, pedig ez az Eötvös-alap a nagygyűléssel egy időben ugyanazon helyen szokott tanácskozni; végül 5. úgy egyesek, mint testületek a mellett nyilatkoztak, hogy a gyűlést a fővárosban tartsuk meg. — György A. azt tartja, hogy habár Péterfy elég súlyos érveket hozott föl a bpesti ülés mellett, azok még sem dönthetik meg a Szegeden tartandó ülés érdekében fölhozható okokat. A mi a tárgyak fontosságát illeti, az leginkább az előadóktól függ. Úgyes egyén ki tudja színezni a tárgyat, a másodrangú kérdést is érdekessé és figyelemre méltóvá tehet. Azt hiszi, hogy Szegedről és környékről tömegesen fognak megjelenni a tanítók. Ami a kettős zónát illeti, ez csak a nagy kisebbséget éri. Ugy tudja, hogy a meghívó az Eötvös-alapnak is szó t, sőt még az Árvaházat is meghitták. Végül mindig fognak akadni egyesek, akik az ülés helyével megelégedve nincsenek. Ezért azt hiszi, hogy az ideai nagygyűlést meg lehet tartani Szegeden. — Böngérfi J. határozottan a szegedi ülés mellett nyilatkozik. Szerinte az orsz. bizottságra a kapkodás és a határo-

zatlanság vádját lehetne emelni, ha most elállna Szegedtől, minthogy már ismételten a szegedi ülés mellett foglalt állást. A tanítóóság is a lapokból úgy értesült, hogy az ideai nagygyűlés Szegeden lesz. A szegediek meghívását most az utolsó órában visszautasítanunk nem lehet. — Dr. Bokor J. nem ellenzi a Szegedre való lerándulást, de azt két föltételhez köti. Először, hogy az orsz. bizottság törzskara okvetlenül ott legyen Szegeden; másodsor, hogy a szegediek még idejében mindent megtegyenek a gyűlés sikere érdekében. — Szabó L. nem pártolja a vándorgyűléseket. Szerinte a vándorgyűléseknek nincs még meg az a tekintélye, hogy az orsz. bizottság a központból kimozdulhasson. Ajánlja, hogy a gyűlés Bpsten tartassék. Nagy L. a szegedi ülésre adja szavazatát. Schön J. szintén a szegedi ülés érdekében szólal föl. Kívánja azonban, hogy a szegediek különösen az elszállásról gondoskodjanak, nehogy e tekintetben zavar támadjon.

Erre az elnök kimondta, hogy az igazgatótanács többsége az ideai nyári nagygyűlést Szegeden kívánja megtartani, miről a csongrádvármegyei elnökséget haladéktalanul értesíteni kell és felkérjük, hogy a gyűlés sikere érdekében mindent elkövessen.

Aug. 26-án d. u. lesz az előértekezlet, 27-én d. e. 8 órakor a nagygyűlés. Tárlysorozata ez: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. A pragmatika kérdése. Előadó: Somlyay József 4. A népvelési szakosztály működéséről. Előadó: György Aladár. 5. Paedagógiai értékezés. Tartja a csongrádvárm. testület egyik tagja 6. A magyar nyelv tanítása. Előadó: Dr. Bokor J. 7. Tisztújítás. 8. Indítványok.

Végül határozatba ment, hogy az irodai költségek előteremtésére 3000 gyűjtőívet nyomtatunk; az őszi ülésen előveszszük a tanítóképesítés tárgyában a közoktatásügyi miniszterhez fölterjesztendő feliratot; s aug. 20-án igazgatótanácsai ülést tartunk, a mikor az Eötvösalap osztóbizottsága is fog ülésezni.

Az idén tehát először fognak a fővárosiak testületileg megismerkedni a vidékiekkel a hely színén. Ezt a magam részéről nagyon jelentős és üdvös dolognak tartom. A vérnek nemcsak a szívébe kell igyekeznie, de a szívből a test minden részébe kell elhatolnia: ha egészséges fejlődésről, valódi életről szólni akarunk. Az ország anyagi és szellemi vérkeringése nem egészséges, ha a vér csak a központba tódul. A mint a fővárosi ipart és kereskedelmet a vidéki ipar és kereskedelem kiegészíti és egyik a másikat kölcsönösen támogatja, úgy szükséges, hogy a fővárosi tudomány és művészet emberei a vidék szellemi harcsozával is bensőbbben érintkezzenek. Az eszmék nincsenek helyhez kötve. Nem az a földolog, hogy hol beszélünk, hanem hogy mit mondunk. A túlságos centralizáció minden téren árt. Ha a magyar írók és tudósok, a természetvizsgálók és orvosok, a turisták, a közmívelődésügyi egyesületek városról-városra mennek fölvilágosítani, oktatni, nemesíteni, lelkesíteni és tette bűzditani a magyar társadalmat: vajjon csak éppen a tanítói osztály mutatná ki ólomlábát, amelylyel Budapestről nem tud kimozdulni? Én a magam részéről üdvözlöm a vándorgyűlések eszméjét és kívánom, hogy a szegedi ülés fényesen sikerüljön.

Böngérfi János.

KÜLFÖLDI TANÜGY.

Franciaországban az elemi iskolai növendékek száma 1885-től 1890-ig mintegy 10,000-rel fogyott (5.531,229-ről 5.521,220-ra); ezen időszak végén a nyilvános elemi iskolákban 127,487 tanulóval volt kevesebb, mint 1885-ben; ellenben a magániskolákba felvett gyermekek száma 117,478-czal növekedett. A növendékek száma megfogyott 69 departementben és csak 18-ban emelkedett. Talán csak nem a nyilvános oktatástól való idegenkedés okozza a francziák földjén ezt az érthetetlen dekadenciát!?

A járásköri tanfelügyelőről olvasunk a Fr. P. Bl.-ben egy rövid kimutatást. E szerint a lajtántúli országokban 332 járásköri tanfelügyelő között 190 van olyan, vagyis 57%, kik a tanítóság kebeléből emelkedtek ki. És pedig A.-Ausztriában 27 közül 18, F.-Ausztriában 11 közül 5, Salzburgban 3 közül 0, Stájerországban 23 közül 16, Karintiában 14 közül 13, Krajnában 13 közül 7, az osztr. tengerparton 9 közül 6, Tirolban 21 közül 13, Vorarlbergben 2 közül 1, Csehországban 78 közül 34, Morvaországban 51 közül 24, Sziléziában 7 közül 2, Galiciában 48 közül 38, Bukovinában 10 közül 7 s végre Dalmáciában 10 járásköri tanfelügyelő közül 6 van olyan, ki régebben a néptanítói karnak volt tagja. — Vajjon nálunk is ilyen kedvezőek-e e tekintetben az arányszámok?

Városi és falusi gyermekek. Dr. Schmidt Jenő, lipcsei antropologiai tanár a saalfeldi járásban 9506 gyermeket vizsgált meg testi nagyságukra és súlyukra nézve s a következő végeredményre jutott: Az első gyermekekben a növes városban úgy, mint falun igen csekély, mintegy 0.6 cm-rel előnyösebb a falusi gyermekekre nézve; de már a haladottabb gyermekkorban, tehát az iskolai években, a falusi gyermekek teljes 2 cm-rel nőnek többet, mint a városiak. Az így kimutatott növesi különbözet az iskolai évek végén, az ifjúkorban bizonyos fokig a városiak erőteljesebb növekedésével egyenlítődik ki némiképen (15 cm-rel nagyobb mint a falun lakóknál). Igen lényegesek tehát az iskolai évek folyamán a gyermekek testére ható befolyások, melyek a városi gyermekek növesbeli elmaradását eredményezik.

Az **angol** alsóházban hosszas és élénk vitatkozás után elfogadták ama javaslatot, hogy az állam által segélyezett iskolák, a mennyire az az oktatás zavartatása nélkül járna, politikai gyűlésezések színhelyétül tartoznak átengedni termeiket, mivel nyilvános tanácskozások céljaira nincsenek egyéb alkalmas helyiségei az államnak, holott igen kívánatos, hogy az egyes pártok kis és nagy kérdésekben a nép előtt nyilvánosan kibeszélhessék magukat. — Csodálatos dolog ez: Angliában az iskolákat foglalják le politikai gyűlésezések helyétül, a mi tanítóink pedig akárhányszor az országház termeinek átengedéseért folyamodnak, csakhogy megbeszélhessék a tanítástügy terén szükségesnek mutatkozó teendőket.

A tanító munkája. Irigyeink (?) között — sajnos! — elegenden vannak olyanok, kik azt állítják, hogy a tanítónak a tanítási órák végeztével épen semmi dolga nincs, szabadon élheti a világát. Ennek az elfogult s alaptalan vélekedésnek némi megczáfolására a Fr. P. Bl. bemutatja egy 2-ik népiskolai osztály tanítójának oktatás utáni teendőit, melyekből közöljük a következőket: Az 52 tanuló közül jelen volt átlag

46. Feladatott az év folyamán összesen 95 helyesírási gyakorlat (összesen 4370 kijavított dolgozat), 21 nyelvtani feladat (966 kijavított dolgozat), 20 számtani feladvány (920 kijav. dolg.), 50 lap rajzolás (2300 kijav. dolg.), 116 oldal folyóírás (5428 kijav. dolg.), 4 vizsgálati számfeladvány (184 kijav. dolg.), 4 vizsgálati nyelvtani feladat (184 javítás) és 4 lap mintairás (184 javítás). A javított dolgozatok összege tehát 20,122. Most, ha tekintetbe vesszük, hogy egy órában 30 dolgozat javítható, úgy csupán a javításokra az iskolai időn kívül 670·7 óra fordított, ami 58·9 napnak felel meg, naponként tizenkét órai munkaidőt számítva. Hol marad ezen kívül még az oktatásra való előkészítés a büntetésből visszatartott gyermekek megleckéztetése s egyéb más előre nem látott írásbeli teendők elvégzése? Hanem hát ki gondolna az ilyenfélére is a külvilágban!

Iskolai értesítők.

19. Az **iglói** ág. hitv. ev. népiskola és polg. leányiskola (XII.) értesítője az 1891—92. tanévről. Közli: Kertscher Ede, e. i. igazgató. — A bevezetésben Kellner Mária »Iskolai ünnepek, különös tekintettel a hazafias ünnepekre« című jeles értekezését olvassuk. A tanév történetében több fontos adat foglalatik, melyek közül különösen említésre méltó az a körülmény, hogy az egyház-tanács az összes tanerők évi fizetését 75—75 frttal felemelte, a mi mindenesetre követésre méltó például szolgálhat az egyes iskolafenntartó hatóságoknak. A tanítói személyzet 8 tagból és 6 hitoktatóból állott. Az értesítő a tanulók névsorát osztályonként közli, s mindjárt mellette bemutatja az illető osztály tanítási anyagát. Közli továbbá a hetenkénti tanórák felosztását és a tanévi órarendet, valamint a használatban volt tankönyveket. Egy táblázatos kimutatásban számot ad arról, hogy a tanév végén a tanulók létszáma volt 255 (170 polg. és 85 elemi isk. növendék), kik közül anyanyelvre nézve magyar volt 63, német 192 és tót 10. Előmenetel tekintetében elégtelen osztályzatot nyert 13 (elemi isk.) növendék. A tanítói könyvtár jelenlegi állománya 1391 kötet, az ifjúsági könyvtár pedig összesen 1100 kötetet tartalmaz. Az értesítő végül az ösztöndíjak, jutalmak és segélyekben részesített növendékeket sorolja fel és a tanszer-gyűjtemények szaporodásáról számol be.

20. A **nagybecskereki** közs. népiskola értesítője az 1891—92. tanévben. Közli: Baaden Károly, igazgató. — Szalay Teréz értekezik az értesítő bevezetésében a »képzelő erő neveléséről«, röviden, de értelmesen. A tanév folyamán történt nevezetesebb eseményeket az iskola története című szakasz tárgyalja; ezek közül említésre méltók a könyvtárak jelenlegi állománya: a tanítói könyvtár állott 623 kötetből, az ifjúsági pedig 304 kötetet tartalmazott. Ez utóból 108 tanuló kivett 929 könyvet olvasásra. Az iskola fenntartására fordított 12070 frt 25 kr, ebből az állam segélye 1375 frtot tett ki. Tankönyvekkel 115 szegény sorsú tanuló segélyeztetett. Az iskolai takarékpénztárban 111 tanuló kamatoztatta pénzét, mely 386 frt 42 kr-ra rúgott. A bevégzett tananyagot osztályonként részletezi az értesítő. A tanítótestület 15 tagból állott, rajtok kívül 4-en foglalkoztak hitoktatással. A beiratkozott tanulók száma volt a lefolyt év folyamán 942, kik anyanyelv szerint így oszlottak meg: magyar volt 266, német 573, szerb 66, tót 28, horvát 1, román 7, bolgár 1. Másodrendű osztályzatot 170-en kaptak.

21. A **nagykanizsai** izr. hitközség által fenntartott elemi, polg. és közép keresk. iskola értesítője az 1891—92. tanévről. Szerkeszté: Bún Samu, igazgató. Az értesítő elejét egy hosszas és jeles értekezés foglalja el Bún Samu ügyes tollából a pénz, valuta és valutarendezés kérdéséről. Az elemi iskolába felvétellett 428, a polgáriba pedig 162 tanuló. Tandíjmentességben részesült 319 növendék. Téli ruhával elláttak 184 gyermeket. Közli: az értesítő a külön-

böző jótékony czélokra egybegyűlt kegyes adományokat, melyek tekintélyes összeget tesznek ki, továbbá a lefolyt tanévben beszerzett tanszerek jegyzékét, s a könyvtár gyarapodását. Az elemi isk. tantestület 13 tagból állott, a polg. iskolában 7 tanerő működött. A polg. isk. tanítási anyagát részletezve mutatja be az értesítő. A polg. iskolában az iskolai takarékpénztár intézménye is fennállott s abban 86 tanuló 206 frt 33 krt rakott félre. A középkereszk. iskola egyelőre csak egyosztályú volt, a mennyiben csak tavaly nyílt meg, mi által — mint az értesítő vallja — Nagykanizsa tanügye hatalmas lendületet nyert. A város képviselőtestülete ez iskola subvencionálására a mult tanévben 1800 frtot szavazott meg. A tanári kar ez iskolában 7 tagból állott. A beirt tanulók száma volt 35. Az összes tanulók közül anyanyelvre nézve magyar volt 597, német 7, horvát 21. T. nulásbeli előmenetelük kielégítő volt.

22. A **Kaposvári** zsidó hitközség népiskolájának (XII.) értesítője az 1891—92. tanévről. Kiadja a zsidó hitközség. A 4 osztályú iskola tanítótestülete 5 tagból állott, mellettük még 2 beteghelyettesítő tanító működött. A tanulók létszáma az év végén volt 184, kik közül 37-en nyertek elégtelen osztályzatot. A lefolyt tanévben összesen 125 tanuló részesült egész, illetve részleges tandijelengedésben. A szükséges tankönyvekkel 46 tanulót láttak el. Az izr. Krajczár-Egylet 58 gyermeket ruházott fel a téli hónapokban. Közli továbbá az értesítő az egyes osztályok tanítási anyagát s végül a jövő tanévre vonatkozó tudnivalókat adja.

I R O D A L O M.

A »**Törvényhatósági Naptár**« V. évfolyamára hívja fel dr. T o l d y László Budapest fő- és székváros főlevéltárnoka, a t. érdeklődők figyelmét. Naptára czélszerűségét és hasznavehetőségét előkelő helyeken is elismerték; így gr. T e l e k i Géza belügyminiszter, gr. S z a p á r y Gyula miniszterelnök és belügyminiszter, gr. C s á k y Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter, dr. W e k e r l e Sándor pénzügyminiszter és Budapest főváros polgármestere körrendeletileg ajánlották azt a saját hatáskörük alatt álló hivataloknak. — A díszes kiállítású Naptárnak, mely körülbelül hatodfélszáz oldalra fog terjedni, ára fűzetek példányban 1 frt 30 kr, keménykötésű példányban 1 frt 50 kr lesz. Az előfizetések, illetve megrendelések a »Pesti könyvnyomda-részvénytársaság«-hoz küldendők, hogy a példányok száma iránt intézkedés történehessek.

Az **Athenaeum Kézi Lexikona**. A tudományok enciklopédiája különös tekintettel Magyarországra. Szerkeszti Dr. A c s á d y Ignác. Budapest 1892. A derék vállalatnak most jelent meg a 21. füzete, mely a **K** betűig terjedő első kötetet fejezi be. A **K** betű befejező cikkein kívül ezen pazarul kiállított fűzet tartalmazza a pótlásokat, kiegészítéseket, hibaigazításokat és fontosabb haláleseteket az első kötet anyagához; továbbá 1¹/₂ iven át az első kötet képeire vonatkozó képmagyarazatokat és végre az első kötet czimlapját, a képek sorrendjét, átnézeti csoportosítást és a rövidítések magyarazatát. E fűzethez két térkép (Európa népesedési sűrűsége 1892-ben és Európa a Habsburgház legnagyobb kiterjedése korában 1550 körül) és két táblázat, összesen tehát négy melléklet van csatolva. A táblázatok egyike a természettudományi felfedezéseket és találmányokat, a másik a földrajzi felfedezéseket tünteti fel egyes csoportosításban az évszámok, feltalálók neve és nemzetisége s egyéb adatokkal. E táblázatok is mutatják, hogy a nemzeties irány mily következetesen vonul végig e jeles vállalaton. A Kézi Lexikon összesen 40 fűzetre fog terjedni; egy fűzet ára 30 kr, mely pénz az Athenaeum könyvkiadóhivatalához Budapestre küldendő. Kapható különben minden könyvkereskedésben is.

V E G Y E S E K.

— A **vakáció örömeiben** mégis csak volt tehát részünk, s az első hónap hiú reménykedéseierért elegendőképen kárpótoltak augusztus első napjai. A főtisztviselőknek (köztük a tanítóknak is) régóta megszavazott drágasági pótlékát

nagy huzavona után végre a belügyminiszter ö nmsága is helyben hagyta s az a mult napokban mindnyájunk önméire ki is utalványoztatott. Hogy jól esett, kinek jutna eszébe kétségbe vonni!

— **Kérelem.** A kik a f. hó 16-án tartandó szent-endrei kiránduláson részt óhajtanak venni, felkéretnek, hogy tájékozás végett alulírottat levelezőlapon értesíteni sziveskedjenek. Egyszersmind viszont tájékozásul kötelességemnek tartom kijelenteni azt, hogy a nagyszerűnek, tanulságos és mulatságosnak ígérkező kirándulás mindössze 2—3 frtba kerül. D. u. az 1 óraker Ö-Budáról induló vonatonál csatlakozás s Giliczernél találkozás a visszaérkező turistákkal. — Szent Endrén 1892. aug. 8-án; Brózsik Pál, mint a kirándulás vezetője.

— **Vasárnapi Bizottság.** Az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891. évi XIII. t. cz. alkotásánál a törvényhozásnak szándéka nemcsak a heti fáradságos munka után szükséges pihenő nap biztosítására, hanem főleg arra is volt irányozva, hogy az ipari munkásoknak szellemi kiképzésére és művelődésére mód és alkalom nyujtassék. Hogy a törvény célzatai megvalósításának, másrészt pedig, hogy a törvény célzataival netán ellentétes tünetek felmerülése megelőztessék, a kereskedelemügyi magy. kir. Miniszter »Vasárnapi Bizottság« név alatt a vallás- és közokt. ügyi Miniszterrel egyetértőleg egy bizottságot szervezett, mely hivatva van közreműködni mindazon teendőikben, melyek a fentebbi célok megvalósítását előmozdíthatják. A bizottság elnökévé Szász László nyug. kuriai bíró választott meg. Tagjaiul Lukács Béla keresk. miniszter úr ö nmsga többek között György Aladárt, az Orsz. Bizottság népnevelési szakosztályának elnökét és Kóncsék Lajost, mint annak jegyzőjét is legfőbb kinevezte.

— **Tilos a férjhezmenetel.** A napilapokban olvassuk, hogy a debreczeni katolikus iskolaszék legutóbb tartott ülésén határozatilag kimondotta, hogy a tanítónő, mihelyest férjhez megy, állását veszíti. A kir. tanfelügyelő e szivtelen határozat megsemmisítése végett felterjesztést intézett a vallás- és közoktatási miniszteriumhoz. Hogyan fog ö exciája e fogas kérdésben dönten, most még nem tudható; de annyi bizonyos, hogy szegény debreczeni kartársnőink addig is a pedagógiába lehetnek — szerelmesek.

— **Kitüntetett tanító.** A hivatalos lap tanúsága szerint király ö felsége az a r a n y érdemkeresztet adományozta H a n n i k e r Pál, szentgyörgy-városi tanítónak hosszas és sikeres működésének elismerő jeléül. Örvendünk e ténynek és pedig annival is inkább, mert benne közhasznú ténykedésünk elismerésének egy kedvezőbb jelét konstatálhatjuk. Ezüst kereszt után — arany! Legyen ez az emelkedés fokozatos!

— **A tanítók napi- és fuvardíja** ügyében nemrégiben az Orsz. Bizottság megkeresést intézett a vallás és közokt. miniszterhez. Ugyanebben az ügyben a z a l a m e g y e i áll. tanítótestület közp. válaszmánya is kérelmezőleg járult a miniszterium elé, midőn egyik legközelebbi ülésén a következő indítványt fogadta el: »Keressék meg a vallás és közokt. miniszter az iránt, hogy a jövő pénzügyi helyzetre való tekintettel a jövő 1893. évtől kezdve az állami iskolai tanítók részére a járásköri, valamint megyei gyűlésekre való utazásuk alkalmával a fuvar- és napidíjat kiutalványozni és ez által lehetővé tenni kegyeskedjék, hogy a vár megyénk területén levő nagyszámú állami isk. tanítók a gyűléseken résztvehessenek.« — Kívánatos, hogy a zalamegyeiek példáját tanítótestületeink mi él többen magukévé tegyék, hogy így kérelmezések annál biztosabb eredményre vezessen!

— **Kirándulás S. - Szentgyörgyről Málnás, Bükszád, Tusnád, Szent Anna-tó és a torjai Büdös-barlangba.** Az Erdélyrészi Karpát-Egyesület Háromszékvármegyei Osztálya f. évi augusztus hó 17-én és 18-án Potsa József főispán, egyesületi elnök vezetése alatt a fentemlített helyekre kirándulást rendez. Rövid két nap alatt megtekinthető Erdélynek több nevezetesebb pontja: a tusnádi klimatikus gyógyhely fekvésével, a Szent Anna-tó hazánk egyik természeti ritkasága, a torjai Büdös-barlang, melynek mása csak a nápolyi Kutya-barlang, Málnás kiváló gyógyhatású székelyfürdő, a bükszádi Gróf Mikes-féle üveghuta stb. stb. — A Budapest felől érkező vendégek az augusztus hó 15-én este 9 óra 20 perczkor induló predeali gyorsvonatot használhatják, melylyel augusztus hó 16-án Brassóba, onnan pedig a »Háromszéki vasuton« délután 5 óraker Seps-Szentgyörgyre érkeznék és itt a Központi Szállodába szállnak. Ezen kiránduláson nem tagok is szivesen láttatnak.

Jelentkezni lehet Berecz Gyula isk. igazgató, egyesületi titkár urnál Sepsz-Szentgyörgyön. A kirándulás költségei Sepsz-Szentgyörgyről a torjai Búdösig és vissza 2 napi fuvar. Tusnádon szállást és 2 napi ellátást beszámítva, személyenként csak 7 frt 30 kr. mely összeg a jelentkezés alkalmával beküldendő. Részletes programmal szivesen szolgál Berecz Gyula titkár ur Sepsz-Szentgyörgyön.

— **Község iskola nélkül.** Frivald trencsénvármegyei község iskoláját rendőri és közegészségi szempontból még a mult esztendőben bezá ták. Örültek is ennek akkor a frivaldiak, mert abba az iskolába járni valóságos veszedelem volt a gyermekekre nézve. Eme örvendezésük azonban szomorúsággá változott idővel, mert az illetékes körök nem is gondolnak most már arra, hogy a lebontott iskola helyébe újat is kellene építeni. Pedig abban a községben 160 iskola-köteles gyermek van, kik egy e-ztendeje már, hogy nem részesültek semmiféle oktatásban. Trencsénvármegye közigazgatási bizottsága egy izben foglalkozott ugyan már a frivaldiak iskolájával, de nem végzett semmit s a község lakosága még most sem tudja, hogy az új iskolai évben mi lesz a gyermekeivel. Ha a várm gye mihamarabb nem segít e bajon, ugy előbb-utóbb is a miniszter elé viszik ügyüket a frivaldiak. Csodáljuk, hogy Trencsénvármegye tanfelügyelője eltűri, hogy egy sereg gyermek ugy nőjjon föl, mint a réten a gaz.

— **Nemzetközi baromfi-kiállítás Budapesten.** Az országos baromfi-tenyésztési egyesület ez év szeptember hó 22-étől október hó 2-áig a földművelési miniszterium támogatásával egy nagyobb szabású baromfi-kiállítást és vásárt fog rendezni. Ezen kiállítás és vásár kapcsolatos lesz közönséges baromfi és tojásértékesítéssel is. Felhivatnak ennél fogva gazdáink, hogy a mennyiben volnának eladó közönséges tyúk, kacsa, lúd és pulyka-féléik, nemkülönbön tojástermelésök, vagy esetleg nagybani tenyésztésre és szállításra vállalkoznának, küldjenek fel a kiállításra minta-küldeményeket, melyekre a külföldről érkező és hazai nagyobb kereskedők szivesen kötnek vételi szerződéseket. Bővebb felvilágosítással és kiállítási programmal szivesen szolgál: Parthay Géza egyesületi igazgató, Budapesten, Andrássy-ut 79. sz.

— **Nyugtázása az 1892. évi június 9-től augusztus 6-ig befolyt egyleti tagdíjaknak.** — Az 1891. évi II. negyedévre: Hauser Ferencz, Muschál Imre. — Az 1891. évi III. és IV. negyedévre: Hofecker Imre. — Az 1892. évi I. és II. negyedévre: Várkonyi József. — Az 1892. évi II. negyedévre: Kovács Etelka, Ligeti Ida. — Az 1892. évi III. negyedévre: Fischer Mór. — Az 1892. évi II. és III. negyedévre: Földesy Julia, Gyulányi Adolf, Halász Gyula, Kuncze Lajosné, Lindner Károly, Martin Konrád, Müller Károlyné, Markszen Henrik, Szende Antal, Schinabeck Engelbert. — Az 1892. évi I. II. és III. negyedre: Stuller Ede. — Az 1892. évi III. és IV. negyedévre: Schmidt Róza. — Koller Márton, egyl. pénztárnok, V. Alkotmány u. 21. sz. I. em. 12. ajtó szám.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

M. S. **Jezernicz.** 1. A küldött dolgozat tendenciája nem rossz; csakhogy más czímet, más bevezetést, s egyáltalán alapos átdolgozást igényel. Közlése nem lévén sürgős, szives türelmét kérem, míg majd átdolgozhatom. 2. Ama bizonyos összeg — tudtommal — még nem érkezett meg. 3. Toldi könyvkereskedése megküldte-e a kívánt könyvek jegyzékét? — H. J. **Ruszt.** A jeles munkát beküldéseért fogadja köszönetemet. — M. G. **Pomáz.** Némi változatosság kedvéért ez alkalommal más tárczát kellett adnom. Jövőre azonban folytatjuk az útleírásokat. A különlenyomat milyen nagyságú legyen? Vagy egyáltalán hogyan kívánod? — B. E. **Budapest.** A »Nyílt szót« megkaptam. Jó lesz azonban egy kissé még várni vele; hátha föleszmél még ideje korán, a kit illet. — U. G. A **Budapest.** A küldött apróságokból alkalomadtán szemelek. — T. A. **Budapest.** A »Zengő Arany Abécze«-t megkaptam s mondhatom: nagy gyönyörűséggel böngésztem át minden egyes betűjét. Legközelebb majd hosszabban fogja méltatni a pompás apróságokat egy ahhoz értő muzsikusk.